

Domovská stránka>Vaše práva>Základné práva>Podnikanie a ľudské práva
Podnikanie a ľudské práva

Nemecko

1. Aká súdna ochrana prináleží obetiam porušovania ľudských práv v ekonomike? Je súčasťou tejto ochrany aj náhrada škody?

a. Občianske právo

Každý, kto sa domnieva, že jeho práva boli porušené konaním nemeckého podniku, môže na tento podnik podať žalobu na nemeckých súdoch pre občianske veci. Príslušným súdom je v zásade súd, v ktorého súdnom obvode má žalovaný podnik sídlo. Sídlo podniku je sídlo určené v jeho stanovách, miesto, kde má podnik ústredie, alebo hlavné miesto jeho podnikania. Táto medzinárodná právomoc nemeckých súdov je odvodená z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (prepracované znenie nariadenia Brusel I). Ďalšie informácie o tomto nariadení nájdete [tu](#).

Ak sa sídlo žalovaného podniku nenachádza v Európskej únii alebo v zmluvnom štáte Lugánskeho dohovoru o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach z 30. októbra 2007, medzinárodnú právomoc nemeckých súdov je možné odvodiť z nemeckých pravidiel občianskeho súdneho konania, najmä z občianskeho súdneho poriadku (*Zivilprozessordnung – ZPO*). Napríklad podľa článku 32 *ZPO* možno vec predložiť nemeckému súdu, ak aspoň časť civilného deliktu bola spáchaná v Nemecku. Skutok sa považuje za spáchaný na mieste, kde konala osoba, ktorá spôsobila škodu (*Handlungsort*), aj na mieste, kde bolo porušené zákonom chránené právo osoby, ktorá škodu utrpela (*Erfolgort*).

Tieto právomoci sa uplatňujú, aj keď žalobu podali osoby, ktoré nie sú občanmi EÚ a ktoré nemajú pobyt v Európskej únii.

Vnútroštátny právny poriadok s právomocou v prípade nárokov vyplývajúcich z civilného deliktu je určený nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (nariadenie Rím II). Stanovuje sa v ňom, že rozhodným právom je obvykle právo krajiny, na území ktorej vznikla škoda, bez ohľadu na to, na území ktorej krajiny došlo ku skutočnosti, ktorá spôsobila škodu, a bez ohľadu na to, na území ktorej krajiny alebo krajín nastali nepriame následky takejto skutočnosti (článok 4 ods. 1 nariadenia Rím II). Ďalšie informácie o rozhodnom práve nájdete [tu](#). Nemecké pravidlá občianskeho súdneho konania zahŕňajú nástroje, ktoré umožňujú kolektívne prejednanie žalôb podaných rôznymi navrhovateľmi, napr. spojenie strán (*Streitgenossenschaft*) (pozri článok 59 a nasl. *ZPO*). Podľa článku 59 *ZPO* môže podať žalobu alebo byť žalovaný viacerou osobou spoločne, ak tvoria jeden právny subjekt v súvislosti s predmetom sporu alebo ak majú právo alebo povinnosť, ktoré sú založené na rovnakom skutkovom alebo právnom základe.

V roku 2018 Nemecko zaviedlo žiadosť o určovací rozsudok v pilotných prípadoch (*Musterfeststellungsklage*) vo veciach, v ktorých boli konaním podniku porušené práva veľkého počtu spotrebiteľov. Osobitne spôsobilé združenia na ochranu spotrebiteľov môžu za určitých podmienok podať žiadosť o určovací rozsudok v pilotných prípadoch s cieľom dosiahnuť rozhodnutie súdu o kľúčových skutkových a právnych otázkach, na ktorých sú založené nároky všetkých spotrebiteľov. Žiadosť o určovací rozsudok v pilotných prípadoch má odkladný účinok na premlčanie jednotlivých nárokov spotrebiteľov zapísaných v registri žiadostí (spotrebiteľia preto môžu čakať na výsledok žiadosti o určovací rozsudok v pilotných prípadoch bez toho, aby riskovali stratu práv). Spotrebiteľia môžu zapísať svoje nároky do registra žiadostí bezplatne. Určovací rozsudok (o kľúčových skutkových a právnych otázkach) je záväzný pre podnik aj pre spotrebiteľov zapísaných v registri. Po vyhlásení určovacieho rozsudku v prospech spotrebiteľov bude pravdepodobne podnik pripravený zaplatiť náhradu škody dobrovoľne. Ak podnik nezaplatí dobrovoľne, spotrebiteľia zapísaní v registri žiadostí môžu svoje nároky presadzovať súdnou alebo mimosúdnou cestou na základe určovacieho rozsudku v pilotných prípadoch.

b. Zákon o priestupkoch

Podľa zákona o priestupkoch (*Gesetz über Ordnungswidrigkeiten*) môžu byť podnikom uložené pokuty až do výšky 10 miliónov EUR, ak napríklad člen vedenia podniku spácha trestný čin. Týka sa to aj porušovania ľudských práv v súvislosti s podnikaním. Vyššiu pokutu možno uložiť, ak slúži aj na odňatie hospodárskej výhody, ktorú podnik získal z trestného činu.

V koaličnej dohode nemeckej vlády pre 19. legislatívne obdobie sa stanovuje reforma zákona, ktorým sa upravujú sankcie pre podniky. Vykonávanie je v prípravnej fáze.

2. Existujú osobitné pravidlá týkajúce sa závažného porušovania ľudských práv? Vzťahujú sa tieto pravidlá aj na trestné činy proti životnému prostrediu alebo na závažné formy pracovného vykorisťovania?

Nemecký zákon o mimozmluvnej zodpovednosti neobsahuje nijaké osobitné pravidlá týkajúce sa závažného porušovania ľudských práv. Ak je však závažné porušenie ľudských práv príčinou porušenia zákonom chráneného individuálneho práva, môže sa uplatniť všeobecná mimozmluvná zodpovednosť. Podľa článku 823 ods. 1 občianskeho zákonníka (*Bürgerliches Gesetzbuch*) je napríklad osoba, ktorá úmyselne alebo z nebalosti spôsobí protiprávnu ujmu na živote alebo tele, zdraví, slobode, majetku alebo na akomkoľvek inom práve inej osoby, povinná zaplatiť náhradu škody. Ak je ujma spôsobená na živote alebo tele, zdraví, slobode, majetku alebo na akomkoľvek inom práve, zodpovedná nie je len osoba, ktorá ujmu priamo spôsobila, ale každý, kto nepodnikol nevyhnutné a odôvodnené kroky na zabránenie vzniku ujmy tretích strán, ak táto osoba vytvorila zdroj rizika (*Verkehrssicherungspflicht*).

V oblasti súkromného práva týkajúceho sa environmentálnej zodpovednosti okrem toho existujú osobitné delikty s objektívnou zodpovednosťou v prípadoch, keď sú porušené zákonom chránené práva jednotlivcov, akými sú článok 1 a nasl. zákona o environmentálnej zodpovednosti (*Umwelthaftungsgesetz*), článok 25 a nasl. zákona o atómovej energii (*Atomgesetz*), článok 32 a nasl. zákona o genetickom inžinierstve (*Gentechnikgesetz*) a článok 89 zákona o hospodárení s vodami (*Wasserhaushaltsgesetz*).

Z pohľadu trestného práva je závažné porušovanie ľudských práv zahrnuté aj do všeobecných trestných činov. Závažné formy pracovného vykorisťovania sú trestnými činmi napríklad podľa článku 233 trestného zákona (*Strafgesetzbuch – StGB*) (obchodovanie s ľuďmi na účely pracovného vykorisťovania).

S cieľom zachovať dôstojné životné podmienky, a to najmä pre budúce generácie, je životné prostredie chránené aj podľa trestného práva. Ustanovenia trestného zákona (článok 324 a nasl. *StGB*) v tejto súvislosti ako primárne trestné právo (*Kernstrafrecht*) v Nemecku zahŕňajú komplexnú ochranu vody, vzduchu a pôdy ako základných prvkov životného prostredia. Táto základná ochrana je doplnená rôznymi ustanoveniami sekundárneho trestného práva (*Nebenstrafrecht*) a stanovuje sa ňou aj ochrana rastlín a živočíchov. Zároveň sa prihliada na rozsiahle požiadavky práva Únie, aby sa zabezpečilo dodržiavanie ochrany životného prostredia ako cezhraničnej úlohy.

3. Stal som sa obeťou porušenia ľudských práv mimo Európskej únie v súvislosti s podnikateľskou činnosťou európskej nadnárodnej korporácie. Môžem ako osoba, ktorá nie je občanom EÚ alebo nežije na území EÚ, žiadať nápravu pred vnútroštátnymi súdmi? Za akých podmienok môžem podať žalobu za porušenie mojich práv? Kde môžem nájsť ďalšie informácie?

Každý, kto sa domnieva, že jeho práva boli porušené konaním nemeckého podniku, môže na tento podnik podať žalobu na nemeckých súdoch pre občianske veci. Príslušným súdom je v zásade súd, v ktorého súdnom obvode má žalovaný podnik sídlo. Sídlo podniku je sídlo určené v jeho stanovách, miesto, kde má podnik ústredie, alebo hlavné miesto jeho podnikania. Táto medzinárodná právomoc nemeckých súdov je odvodená z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (prepracované znenie nariadenia Brusel I). Ďalšie informácie o tomto nariadení nájdete [tu](#).

Ak sa sídlo žalovaného podniku nenachádza v Európskej únii alebo v zmluvnom štáte Lugánskeho dohovoru o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach z 30. októbra 2007, medzinárodnú právomoc nemeckých súdov je možné odvodiť z nemeckých pravidiel občianskeho súdneho konania, najmä z občianskeho súdneho poriadku (*Zivilprozessordnung – ZPO*). Napríklad podľa článku 32 *ZPO* možno vec predložiť nemeckému súdu, ak aspoň časť civilného deliktu bola spáchaná v Nemecku. Skutok sa považuje za spáchaný na mieste, kde konala osoba, ktorá spôsobila škodu (*Handlungsort*), aj na mieste, kde bolo porušené zákonom chránené právo osoby, ktorá škodu utrpela (*Erfolgort*).

Tieto právomoci sa uplatňujú aj na žaloby, ktoré podali osoby, ktoré nie sú občanmi EÚ a ktoré nemajú pobyt v Európskej únii.

Vnútroštátny právny poriadok s právomocou v prípade nárokov vyplývajúcich z civilného deliktu je určený nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (nariadenie Rím II). Stanovuje sa v ňom, že rozhodným právom je obvykle právo krajiny, na území ktorej vznikla škoda, bez ohľadu na to, na území ktorej krajiny došlo ku skutočnosti, ktorá spôsobila škodu, a bez ohľadu na to, na území ktorej krajiny alebo krajín nastali nepriame následky takejto skutočnosti (článok 4 ods. 1 nariadenia Rím II). Ďalšie informácie o rozhodnom práve nájdete [tu](#). Ďalšie informácie nájdete [tu](#).

4. Majú obeť porušovania ľudských práv, ktorého sa dopustili európske nadnárodné korporácie mimo územia Európskej únie, podporu vnútroštátneho ombudsmana, orgánov pre rovnosť alebo organizácií pre ľudské práva? Môžem ako osoba, ktorá nie je občanom EÚ alebo nežije na území EÚ, žiadať nápravu pred vnútroštátnymi súdmi? Existujú iné verejné služby (napríklad inšpektorát práce alebo životného prostredia), ktoré môžu môj prípad prešetriť? Kde môžem nájsť informácie o svojich právach?

Orgánom pre mimosúdne sťažnosti v Nemecku je národné kontaktné miesto pre usmernenia OECD pre nadnárodné podniky. Sídli pri spolkovom ministerstve hospodárstva a energetiky a jeho úlohou je presadzovanie informovanosti a účinného vykonávania usmernení OECD. Každý, kto vie hodnoverne preukázať legitímny záujem, môže v národnom kontakte podať sťažnosť týkajúcu sa možného porušenia usmernení OECD pre nadnárodné podniky. Národné kontaktné miesto sťažnosti preskúma, a ak ich prijme, ponúkne stranám, ktorých sa vec týka, svoju podporu vo forme zmierovacieho alebo mediačného postupu s cieľom pomôcť im dosiahnuť dohodu o sporných otázkach. Národné kontaktné miesto zodpovedá okrem iného za sťažnosti týkajúce sa nedostatočného dodržiavania ľudských práv a nedostatočného prihladania na ľudské práva pri vykonávaní náležitej starostlivosti podniku, ako sa vymedzuje v usmerneniach OECD. Revidované znenie usmernení OECD z roku 2011, ktoré zahŕňa osobitné odporúčania týkajúce sa rešpektovania ľudských práv podnikmi, je výslovne založené na hlavných zásadách OSN v oblasti podnikania a ľudských práv.

Národné kontaktné miesto koordinuje svoje činnosti a rozhodnutia v konzultáciách s medziministerskou komisiou pre usmernenia OECD. V tejto medziministerskej komisii je zastúpených sedem ďalších spolkových ministerstiev. Ďalšie fórum pre výmenu predstavuje pracovná skupina pre usmernenia OECD. Okrem predstaviteľov všetkých spolkových ministerstiev, ktoré sú združené v medziministerskej komisii pre usmernenia OECD, patria k členom tejto pracovnej skupiny zástupcovia záujmových združení, odborových zväzov a mimovládnych organizácií.

Ďalšie informácie o postupe vybavovania sťažností pred národným kontaktným miestom (vrátane informácií o prijatých sťažnostiach a opatreniach, ktoré sa v súvislosti s nimi vykonali) sú k dispozícii online na webovom sídle nemeckého národného kontaktného miesta, ktoré sa nachádza [tu](#).

5. Musia európske nadnárodné korporácie podľa ustanovení vnútroštátneho práva zriadiť mechanizmy na vybavovanie sťažností alebo mediačné služby pre prípady porušenia práv v súvislosti s ich podnikateľskou činnosťou? Vztahujú sa tieto právne ustanovenia aj na porušenia mimo územia Európskej únie? Kto zodpovedá za dohľad nad zriaďovaním týchto mechanizmov na vybavovanie sťažností alebo mediačných služieb? Existujú verejné správy o tom, ako tieto mechanizmy a služby fungujú?

Spolková vláda v národnom akčnom pláne pre podnikanie a ľudské práva na roky 2016 – 2020 stanovila očakávanie, že všetky podniky do svojich podnikateľských činností v Nemecku a vo svete, t. j. aj mimo EÚ, primerane začlenia procesy náležitej starostlivosti v oblasti ľudských práv. Toto očakávanie nie je právnym ustanovením. V národnom akčnom pláne sa náležitá starostlivosť v oblasti ľudských práv vymedzuje na základe piatich ústredných prvkov, pričom jedným z nich je, že podniky zriadia mechanizmus na vybavovanie sťažností.

V národnom akčnom pláne sa v tejto súvislosti zdôrazňuje významná úloha, ktorú môžu zohrávať mimovládne mechanizmy na vybavovanie sťažností, a podporuje sa účasť podnikov v takýchto mechanizmoch alebo zriaďovanie takýchto mechanizmov podnikmi. V národnom akčnom pláne sa ukladá viacero požiadaviek na zriaďovanie a fungovanie mimovládnych mechanizmov na vybavovanie sťažností. Mechanizmus na vybavovanie sťažností by mal mať napríklad rôznu štruktúru podľa cieľovej skupiny. Pri zriaďovaní nových a využívaní existujúcich mechanizmov by sa malo starostlivo zabezpečiť, aby tieto mechanizmy zaručovali spravodlivý, vyvážený a predvídateľný postup, ktorý je prístupný každej potenciálne dotknutej osobe. Postup by mal umožňovať čo najväčšiu transparentnosť voči zúčastneným stranám a mal by byť v súlade s medzinárodnými normami v oblasti ľudských práv. Viacero nemeckých podnikov už zriadilo interné alebo odvetvové mechanizmy na vybavovanie sťažností, aby svojim zamestnancom a osobám mimo podniku umožnili podať sťažnosť na porušovanie ľudských práv.

Spolková vláda kontroluje stav vykonávania náležitej starostlivosti v oblasti ľudských práv podnikmi prostredníctvom prieskumu, ktorý sa vykonáva každoročne od roku 2018 do roku 2020 v súlade s vedeckými normami. Tento prieskum priniesie empirické zistenia o tom, či podniky s viac ako 500 zamestnancami zriadili mechanizmy na vybavovanie sťažností a či tieto mechanizmy plnia svoju funkciu. Výsledky monitorovania národného akčného plánu sú dôležité aj pre diskusiu spolkovej vlády o následných opatreniach týkajúcich sa súčasného národného akčného plánu. Ak monitorovanie národného akčného plánu ukáže, že požiadavky národného akčného plánu v súvislosti s náležitou starostlivosťou podnikov spĺňa menej ako 50 % dotknutých podnikov, spolková vláda v súlade s národným akčným plánom zváža ďalšie kroky vrátane legislatívnych opatrení. V koalícnej dohode súčasnej spolkovej vlády sa zároveň stanovuje, že v závislosti od výsledku komplexného a účinného preskúmania národného akčného plánu môže spolková vláda prijať legislatívne opatrenia a podporiť reguláciu na úrovni EÚ.

Členovia partnerstva viacerých zainteresovaných strán pre udržateľný textil prikladajú veľký význam zabezpečeniu efektívneho mechanizmu na vybavovanie sťažností v celom globálnom hodnotovom a dodávateľskom reťazci. Z tohto dôvodu sa v rámci skupiny expertov pre mechanizmus na vybavovanie sťažností vymieňajú informácie a príklady najlepších postupov od rôznych členov. Partnerstvo pre textil okrem toho začalo spolupracovať s nadáciou Fair Wear Foundation (Nadácia pre spravodlivé oblečenie), ktorá aktívne pôsobí v oblasti mechanizmov na vybavovanie sťažností v siedmich krajinách vyrábajúcich textil.

V rámci nemeckej rozvojovej spolupráce sa v súčasnosti podporujú projekty na zlepšenie pracovných podmienok v textilnom odvetví v Bangladéši, Mjanmarsku a Pakistane. Činnosti v rámci týchto projektov zahŕňajú aj vypracovanie a vykonávanie stratégií pre efektívne mechanizmy na vybavovanie sťažností.

Vládne organizácie, ktoré vykonávajú iniciatívy Nemecka v oblasti rozvojovej spolupráce, zaviedli mechanizmy na vybavovanie sťažností ako súčasť prístupu spolkového ministerstva pre hospodársku spoluprácu a rozvoj založeného na ľudských právach: *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit*

GmbH (GIZ) ako štátom vlastnený podnik a *KfW Entwicklungsbank* ako podporná banka a verejnoprávna inštitúcia zriaďujú mechanizmy na vybavovanie sťažností v oblasti ľudských práv od roku 2013. V roku 2017 ich nasledovali dva vyššie spolkové orgány: Spolkový inštitút pre geovedy a prírodné zdroje (*Bundesanstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe – BGR*) a Národný metrologický ústav (*Physikalisch-Technische Bundesanstalt – PTB*).

Mechanizmy na vybavovanie sťažností sú verejne prístupné a slúžia aj na riešenie sťažností súvisiacich s činnosťami mimo Európskej únie. *GIZ*, *KfW*, *BGR* a *PTB* poskytujú ministerstvu na požiadanie informácie o prijatých sťažnostiach.

Deutsche Investitions- und Entwicklungsgesellschaft mbH (DEG), dcérska spoločnosť *KfW*, v roku 2014 takisto zriadila vlastný mechanizmus na vybavovanie sťažností.

V Nemecku sú k dispozícii tieto mechanizmy mimosúdneho riešenia sporov (v súvislosti s postupmi pred národným kontaktným miestom pre usmernenia OECD pre nadnárodné podniky pozri otázku 4):

v mediačnom konaní sa tretia strana prizýva výhradne na účely mediácie v spore, nemá nijakú rozhodovaciu právomoc. Mediácia je ľahko dostupná metóda riešenia konfliktov, ktorá v zásade nie je spojená s konkrétnou oblasťou. Môže sa preto uplatňovať vo všetkých oblastiach, v ktorých môžu vzniknúť konflikty; Nemecko zároveň ponúka možnosť riešenia sporov, v rámci ktorej tretia strana predloží stranám sporu (nezáväzný) návrh rozhodnutia. Osobitnú formu riešenia sporov v prípade spotrebiteľských zmlúv upravuje zákon o alternatívnom riešení sporov v spotrebiteľských veciach (*Gesetz über die alternative Streitbeilegung in Verbrauchersachen – VSBG*). Týmto zákonom sa spotrebiteľom poskytuje pohodlná a bezplatná metóda riešenia sporov; podnikom sa zároveň poskytuje mechanizmus na vybavovanie sťažností spotrebiteľov spôsobom, ktorým sa zlepšuje ich obraz a ktorý pomáha predísť súdnej žalobe; existuje aj možnosť využitia (mimosúdneho) rozhodcovského konania, ak s tým zúčastnené strany súhlasia.

Ďalšie informácie o možnostiach mediácie nájdete [tu](#).

6. Mám osobitné práva ako zraniteľná obeť porušovania ľudských práv v ekonomike? Za akých podmienok môžem žiadať o právnu pomoc? Ktoré náklady bude právna pomoc pokrývať? Mám ako osoba, ktorá nie je občanom EÚ alebo nežije na území EÚ, z hľadiska právnej pomoci rovnaké práva ako občania EÚ?

Nemecký zákon o občianskom súdnom konaní obsahuje rôzne mechanizmy na uľahčenie prístupu k nemeckým súdom pre občianske veci. Ak si napríklad navrhovateľ nemôže dovoliť zaplatiť trovy konania, môžu požiadať o právnu pomoc (článok 114 a nasl. *ZPO*). Po preskúmaní osobnej a finančnej situácie navrhovateľa a vyhládok na úspech vo veci sa súdne trovy a poplatky právnikom pokrývajú čiastočne alebo v plnej výške v závislosti od potreby navrhovateľa, za predpokladu, že sa žaloba nejaví ako šikanózna. O právnu pomoc v prípade súdnych konaní v Nemecku môžu požiadať aj zahraničné fyzické osoby. Právnické osoby so sídlom v EÚ – napr. združenia obetí – môžu získať právnu pomoc za podmienok stanovených v nemeckom občianskom súdnom poriadku.

Zlepšenie prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch ustanovením minimálnych spoločných pravidiel týkajúcich sa právnej pomoci pri takýchto sporoch je cieľom smernice 2002/8/ES.

Posledná aktualizácia: 28/07/2020

Obsah pôvodných vnútroštátnych jazykových verzií na tejto webovej lokalite spravujú príslušné členské štáty. Preklady týchto textov zabezpečila Európska komisia. V prekladoch preto ešte môžu chýbať možné úpravy pôvodných textov, ktoré neskôr vykoná príslušný štátny orgán členského štátu. Európska komisia vylučuje akúkoľvek zodpovednosť za akékoľvek informácie alebo údaje obsiahnuté alebo uvedené v tomto dokumente. Právne normy v oblasti autorských práv členského štátu zodpovedných za túto stránku nájdete v právnom oznámení.